Del 1

1

Stockholm, 1767

Christian Wingmark beveget blikket fra terningene han hadde i hånden, til fluen på urmakerens panne. Den beveget seg langsomt i en sirkel mot klokken. Mellom dem tårnet myntene seg opp. Mere enn hundre og sju riksdaler. De var alt som betydde noe. Alle kast over ni poeng med de tre terningene ville gi ham hele potten. En slik utsikt til et bedre liv var det bare spillebordet som kunne tilby en trubadur og villstyring som ham, en som ellers levde et stygt og illeluktende liv.

De var mange rundt bordet, men han konsentrerte seg om hoffurmakeren som tiden hadde løpt fra. Jean Fredman satt der med et matt ansiktsuttrykk, som om han var slått ut på forhånd. En gang hadde han hatt ansvaret for klokken i Storkirken, tiden i rikets hovedstad, og vært en hedersmann blant de beste. Man kunne sunget sanger om ham da. Men hvem ville synge om ham nå? Om det var tapet av verkstedet, spillegalskapen eller brennevinstørsten som først hadde slått føttene under ham, visste ikke Wingmark, men borte var alt vett og orden, slik at han ikke engang visste hva klokken var. Nå for tiden var det mest bare forrykte drømmer som holdt ham fast ved spillebordet, og hendene hans var blitt så vant til å løfte begeret at de snart ikke kunne annet.

De to var de eneste som var igjen om potten. En urmaker som alt kunne se Kharon vinke fra sin brusende elv, og en ung trubadur som kanskje hadde funnet sin muse.

«I går skrev jeg visen som vil gjøre meg rik og berømt en dag,» sa han høyt til forsamlingen og merket at hendene sluttet å skjelve. «Alt jeg trenger er denne potten. Den vil gjøre mer enn å dekke trykkekostnadene.»

Alle i lokalet ble tause. Han kjente på dette øyeblikket fylt av kvaler og forventning.

«Å, hold kjeften og sleng de jævla terningene!» ropte en av de mange mennene som hadde stimlet sammen rundt bordet.

En pott av denne størrelsen hadde aldri før vært i kroen Den Gyldene Freden, og folk i lokalet hadde begynt å samle seg rundt de to som kjempet om den, utålmodige etter å se utfallet.

«Nei, la oss høre mer om denne visen,» kom det fra en basstemme.

Den tilhørte kroeieren, en rødneset musikalsk begavelse som behersket både valthorn, fløyte, lyre, obo, fagott, klarinett, bassfiolin og harpe og dessuten fusket som pukkenslager i tillegg til å være kroeier. Han satt blant herrene rundt bordet og hadde blitt slått ut av spillet flere runder tidligere.

Wingmark kikket på ham, dro en hånd over pannen og tørket den på det ene buksebeinet.

«Om De virkelig har en sang som ene og alene kan bringe en slask som Dem til ære og berømmelse, vil vi gjerne høre den,» sa kroeieren med et farlig glimt i øyet. Alle rundt bordet, selv den forkvaklede urmakeren, åpnet latterdøren på vidt gap. De trodde ham ikke. Men det spilte liten rolle. En dag kom de til å se ham som den han var.

Wingmark ble sittende helt taus til alle hadde falt til ro. Så sa han:

«I kveld lar jeg heller terningene tale min sak.» Han så på stakkars Fredman, som straks sluttet å le.

«Vel talt, så kast,» sa den lystige kroeieren.

Fra nå av sto hjertet hans stille. Han så på terningene, hvordan de rullet fram og tilbake i den klamme håndflaten hans. Han klikket med tungen, trampet takten til en indre, uforløst melodi med føttene og tok en aller siste slurk av begeret. Så stanset også tiden. Det var som om Fredman selv skulle ha sugd den inn i sitt febrilske bryst. Wingmarks hånd beveget seg. Først utenfor bordkanten, der den ble hengende. Alle tilskuerne lente seg framover, som om de forsøkte å se terningenes verdi rett før kastet. Så tegnet han en bue i luften. Terningene forlot håndflaten, og det kjentes som om han kastet små biter av seg selv utover bordplaten. Han fulgte bare en eneste av de tre terningene med blikket, den som sist falt til ro. En stund sto den og vippet mellom fem og én, men den falt ned på én.

Han lukket øynene og tenkte. Jeg må ha minst ni poeng på de to terningene jeg ikke har våget å se på ennå. Skal det likevel ikke lykkes? Så åpnet han øynene og stirret inn i Fredmans. Wingmark så at urmakeren alt hadde kikket. Han så inn i en beseiret manns øyne. Raskt slo han blikket ned. På bordet lå alle tre terningene. Bare den ene viste én. De to andre var femmere. I samme stund falt overkroppen hans framover, og han kunne kjenne pannen treffe bordplaten med et dunk. En vidunderlig ny melodi fylte hodet hans.

Han reiste seg fortumlet fra bordet og strakte armene i været.

Måteholden jubel spredde seg i lokalet, og han innså at de fleste nok hadde holdt en knapp på urmakeren. Men hvilken rolle spilte det? Det gjorde ikke beruselsen mindre. I kveld kunne han spandere et beger på dem alle. I morgen kunne han gå til trykkeren.

Da hørtes et brøl fra utgangsdøren, og alle snudde seg etter lyden. I døråpningen sto en diger mann, over tre alen lang. Han var kledd som en herre, og Wingmark visste at det var nettopp hva han var.

To dager før hadde han skrevet en vise til herr Eriks eldste datter som skulle giftes bort. Betalingen han fikk, hadde han brukt til å kjøpe seg inn i potten han satt med foran seg. Nå var han den eneste som forsto hvorfor det sto en rasende mann i døren til Den Gyldene Freden. Mannen var herr Eriks mest betrodde knekt. Visen hadde ikke falt i den høybårne herrens smak. Wingmark hadde latt skaperkraften ta overhånd denne gangen. Et eller annet i sangen måtte ha opprørt adelsmannen. Kunne det ha vært sammenligningen mellom herr Eriks datter og Afrodite, eller var det de frekke bibelparodiene han hadde vevd inn, og som han selv hadde vært så fornøyd med?

«Hvor er denne forbannede *bluffeur*?» skrek mannen i døren.

Alle tok et skritt til siden, som om de instinktivt forsto at dette hadde noe med Wingmark å gjøre. Han hadde vunnet den største potten i Den Gyldene Fredens historie, og ingen vant en pott som det ustraffet.

Med ti iltre skritt sto den digre knekten ved bordkanten.

«Så her sitter De som kaller Dem dikter, men i virkeligheten er De ikke annet enn en sjarlatan uten andre evner enn å krenke det som er godt og opphøyd.» Den velkledde herren så på ham med forakt. «Men hvorfor kaster jeg bort ord på Dem?»

Nå la Wingmark merke til at mannen holdt en kårde i den ene hånden. Fra beltet trakk han ut en til. Det siste våpenet kastet han på bordet, slik at sølv- og kobbermyntene spratt til alle kanter.

Wingmark stirret forhekset på våpenet og alle pengene som skulle kjøpe ham ut av gjeld og ulykke. Men hva kunne kjøpe ham ut av denne knipen?

«Grip kården eller la være! I begge tilfeller kommer jeg til å ta livet av Dem som den ynkelige marken De er.»

Wingmark plukket opp kården fra bordet.

«Kanskje har De rett,» sa han. «Visen var ikke blant mine beste verk. Men jeg vil anta at en hedersmann som Dem ønsker å gjøre opp dette utendørs?» Han pekte mot døren.

«Vel og bra. For meg spiller det ingen rolle hvor De starter ferden mot helvete.» Han gjorde tegn til Wingmark om at han skulle gå foran ham.

Trubaduren vurderte en kort stund om det fantes bare en liten mulighet for å få stukket noen mynter i lommen uten at motstanderen hans så det, men fant ut at pengene var tapt. Nå gjaldt det å redde livet.

Han gikk sakte ut av lokalet med den fremmede kården i hendene. Bak ham fulgte herr Eriks knekt med resten av gjestene i Den Gyldene Freden på slep. Ute i Österlånggatan bukket han for sin motstander og inntok utgangsstillingen mens han så seg rundt. Så kastet han kården på bakken og snudde seg. Med ryggen til motstanderen trakk han buksene ned på knærne, bøyde seg framover og blottet hele sitt bleke bakparti.

«Der har De min oppriktige mening om datteren til herr Erik, send ham mine beste hilsener,» sa han og snudde seg igjen mot utfordreren.

Herr Eriks mann sto et øyeblikk lamslått og måpte. Så hevet han kården.

Wingmark pekte nese til ham og hørte hvordan latteren steg opp fra forsamlingen rundt. Så siktet han på en åpning han hadde sett seg ut på forhånd, og sprang. Han trengte seg fram mellom to halvfulle tilskuere og brøt løs fra folkemengden. Etter de to første stegene snublet han i en løs brostein og falt på knærne, men han kom seg på beina før noen rakk å stanse ham. Så satte han fart for alvor. Da kunne ingen lenger ta ham igjen. Det siste han gjorde i Stockholm, var å velte et bord med epler i Prästgatan, før han løp innom og hentet lutten, notatboken og en altfor liten pengereserve fra det lusne værelset han hadde leid.

Deretter forsvant han fra Stockholm by for godt. Han visste hva han hadde gjort. Man fornærmet ikke herr Erik, datteren eller lakeien hans ustraffet. Satte han sine føtter i byen igjen, var det ute med ham.

Han fant en lite trafikkert ridesti som han fulgte vekk fra byen i nordvestlig retning. Kun et par ganger snudde han seg og så tilbake på Stockholm, som lå der ute på øyene. Det var en vakker by, full av drømmer og sang. Smugene kunne virke som om de var skapt for å danse gjennom i de lange nordiske sommernettene. Men om vinteren var de kalde og fulle av snø. Han hadde tilbrakt sine beste og verste år her. Sett livets ungdom forsvinne. Til tross for år med misere, kvinnehistorier og drukkenskap husket han at hans virkelige navn ikke var Christian Wingmark, og at han hadde lært å spille på sin første lutt i en annen by, i et annet land, der han en gang hadde vært lykkelig.

Da han ikke lenger kunne skimte byen bakom seg og var omgitt av skog på alle kanter, fikk han selskap av utallige fluer. De hadde kommet plagsomt tidlig denne våren. Folk sa det var på grunn av de uvanlig høye temperaturene om natten. Men nå plaget ikke fluene ham. Han lyttet til surringen deres og forestilte seg at den var en melodi.

Så begynte han å dikte på en ny vise.